

A MOBILE ACTIVE MODEL PROPOSAL FOR PROTECTION OF IMMOVABLE CULTURAL ASSETS

ABSTRACT

Continuous exposure of the registered cultural assets to adverse external factors shortens the life of the work, disrupts its authenticity and negatively affects its preservability. The active and sustained preservation actions will affect the quality of traditional touch structure positively.

In the model proposal, protection studies are considered as four main phases: monitoring, supervision, detection and intervention-application. A complementary protection model is envisaged.

The proposal model is based on active and continuous protection of immovable cultural assets. The main outlet is the mobile organization, which will carry out a mobile center inspection, and maintenance work, which is equipped with a protection center.

The fixed departments such as traditional workshops and restoration-conservation laboratories in the model proposed in IBB, KUDEB (Istanbul Metropolitan Municipality, Directorate for the Conservation, Implementation and Supervision of Cultural Assets), established in 2007 and are still active.

İBB KUDEB Conservation - Restoration Laboratory has carried out technical and material analysis reports of a large number of immovable cultural assets, both at home and abroad, through an academic board created in its own right. The Traditional Timber Workshop has executed many repairs of civil architecture examples in world heritage areas such as Süleymaniye, Zeyrek and old city zones like Kadirga Şehsuvar Bey Street. The Traditional Masonry Atelier is used in the first registered group assets and restoration applications which are mainly in the fountains.

Taşınmaz Kültür Varlıkları İçin Mobilize Aktif Koruma Modeli Önerisi

 M. ŞİMŞEK DENİZ*

1. Giriş

Tescilli kültür varlıklarının olumsuz dış etkenlere sürekli maruz kalması eserin ömrünü kısaltmakta, özgünlüğünü bozmakta, korunabilirliği ve sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle, koruma eylemlerinin aktif ve sürekli olması; korunması gereken yapının kalitesini, dolayısıyla da geleneksel dokunun devamlılığını olumlu yönde etkileyecektir.

“Mobilize Aktif Koruma Modeli” önerisinde, bakım amaçlı koruma çalışmaları; izleme, denetim, tespit ve müdahale-uygulama olmak üzere dört ana safha olarak ele alınmış, birbirini tamamlayan bir koruma modeli öngörülmüştür.

Öneri model, taşınmaz kültür varlıklarında aktif ve sürekli bir

Mobilize Aktif Koruma Modeli önerisinde; izleme, denetim, tespit ve müdahale şeklinde planlanan, tamamlayıcı bir koruma modeli öngörülmüştür.

korumayı esas almaktadır. Temel çıkış kaynağı, koruma açısından donanımlı bir merkez ve ona bağlı mobilize kontrol, muayene ve bakım-onarım çalışması yapabilecek bir teşkilat yapısını hedeflemektedir.

2863/5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun ilgili hükümleri gereğince; 13.07.2006 tarih, 1323 sayılı İstanbul Büyükşehir Belediye Meclis Kararı ile İBB bünyesinde kurulan KUDEB (Koruma Uygulama ve

Denetim Müdürlüğü) için önerilen modelde, geleneksel taş ve ahşap atölyeleri ile restorasyon - konservasyon laboratuvarı gibi sabit departmanlar faaliyete geçirilmiştir. İBB KUDEB Konservasyon - Restorasyon Laboratuvarı, yurt içi ve yurt dışında olmak üzere, çok sayıda taşınmaz kültür varlığının teknik ve malzeme analiz raporlarını, bünyesinde oluşturulan bir akademik kurul vasıtası ile gerçekleştirmektedir. Geleneksel Ahşap Atölyesi Süleymaniye, Zeyrek gibi dünya miras alanlarında ve Kadirga Şehsuvar Bey Sokak, Eminönü Ayrancı Sokak gibi eski kent dokularında çok sayıda sivil mimarlık örneğinin bakım ve onarımını yapmıştır. Geleneksel Taş Atölyesi ise, 1. grup tescilli yapılarda ve ağırlıklı olarak tarihi eser niteliği taşıyan çeşmelerde restorasyon ve bakım-onarım uygulamaları gerçekleştirmektedir.

* Y. Mimar M. Şimşek DENİZ, İBB Ulaşım Koordinasyon Müdürlüğü, S. Zaim Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğretim Görevlisi, e-posta: msdeniz63@gmail.com
Makalede kullanılan tüm görseller M. Şimşek DENİZ'e aittir.

Önerilen bakım amaçlı aktif / mobilize koruma modeli; 2007 yılında İBB KUDEB’te kurulan sabit ve çok departmanlı yapının yanına, mobilize (hareketli) bir dış teşkilat yapısının eklenmesiyle, taşınmaz kültür varlıklarında zaman içinde oluşan temel sorunların uzaklaştırılması ve basit onarımlar yapmanın yanı sıra, eserin bakımını da içeren bütünlük bir sistemi öngörmektedir.

İBB KUDEB ve diğer restorasyon laboratuvarlarının yaptığı malzeme analizlerinin, bu sistem içerisinde yer alan arşiv ve bilgi bankasında depolanmasıyla oluşturulan bilgilere, mobilize uzman ekipler tarafından ulaşılması ve bu verilerin değerlendirilmesiyle, eski esere anında müdahale edilebilecektir. Eser üzerinde oluşmaya başlayan ya da devam eden, basit onarım kapsamındaki sorunları uzaklaştırılmak üzere yapılandırılacak proje süreci, akademik kurul görüşü ve sonrasında belirlenecek müdahale yöntemiyle işler hale getirilebilir.

Sistem, önleyici koruma adına periyodik muayene ve büyük ölçekli olmayan basit bakım-onarım çalışmalarını kapsayacaktır. Bu modelin müdahale edebileceği durumlar ve hasarlar detaylı olarak tanımlanmıştır.

Büyük yapısal hasarlar, zemin bozulmaları, büyük ölçekli taşıyıcı sistem sorunları vd. olan, dönem analizi ve restitüsyon projesi gibi kapsamlı uygulamalar gerektiren tescilli bir yapının, özgünlüğünü-yitirmesi vb. durumlarda, mülkiyet sahipliği esas alınarak proje onay ve uygulama süreçleri ilgili kurumlar tarafından takip edilecektir.

Önerilen bu model, iş akışı diyagramı açısından kent mekânında sürekli hareket halinde olacaktır. Sahada izleme, tespit ve denetim çalışmaları yapan daimi bir teknik takip servisi, uygulama öncesi verileri toplayarak merkezi yapıya aktaracak; burada, mevcut konservasyon raporu ve gerekirse teknik çizimler değerlendirilerek kısa süreli müdahale yöntemleri belirlenecek ve atölyelerde gerekli imalatların yapılmasını takiben uygulamaya geçilecektir. Böylece, koruma çabalarında sürekli bir devinin oluşturulacaktır.

Hareketlilik ve dinamizm açısından bu durum, kentin itfaiye, elektrik, su, doğalgaz gibi altyapı tesislerinde arıza ve acil müdahale gerektiren durumlarda sürekli hizmet veren kurumsal yapıya benzetilebilir.

Mobilize Aktif Koruma Modeli’nin sabit merkezinde ise, idari ve teknik bürolar, geleneksel

ahşap, taş, metal ve tesisat atölyeleri, proje ve eğitim departmanları ile bilgi bankası ve arşiv büroları yer alacak olup ayrıntılarıyla aşağıda anlatılmıştır.

Bu çalışmada önerilen mobilize koruma modeli; görsel örnekler de verilerek, tescilli eski eserlerde belli periyotlarla izleme, denetim ve fiziki müdahale ile onarım işlevini gerçekleştirilebilir, denetim yapılarak ve tutanak tutularak eski eserdeki muhdes kısımlar hızlı bir şekilde ortadan kaldırılabılır. Bu uygulamada, yapılardan alınacak taş, sıva ve ahşap vd. örnekler laboratuvarında basit malzeme analizine tabi tutularak onarım metodolojisi belirlenecek, böylece yapıya, yerinde süratli bir şekilde müdahale edilmesi ve ileride oluşacak daha büyük çaptaki hasarların önlenmesi mümkün olacaktır.

Hareketli koruma düzeni, tescilli eski eserlere belirli bir bakım ve (gerekirse) onarım periyodu getirmekte ve “Konservasyon Laboratuvarı Raporu” ve “Akademik Kurul Kararı” ile bilimsel ve etkin korumanın önünü hızlı bir şekilde açabilmektedir. Hareketli koruma modelinde; tescilli taşınmazların hasarsız, bakımlı ve işlev yitimi olmadan yaşamlarına devam edebileceğini söylemek, doğru bir yaklaşım olacaktır.

2. Öneri Mobilize Koruma Modelinin Yapılanma Şeması

Aktif Koruma Modeli, iş akışı olarak, birbirini takip eden dört temel çalışma etabından oluşmaktadır.

1. İzleme,
2. Denetim,
3. Tespit,
4. Müdahale.

2.1. İzleme

Herhangi bir hasar ve olumsuzluk olmasa da tescilli eski eserlerin periyodik olarak izlenmesi ve raporlanmasını içerir.

Taşınmaz kültür varlıklarında, teknik takip servisinin ilk çalışma etabı olarak, tescilli yapının bulunduğu yerin konumu belirle-

nip çevre şartlarına göre aylık, üç aylık ve altı aylık periyotlarla teknik izleme yapılacak, daha sonra izleme sonuçları fotoğraf, kamera görüntüleri ve şematik çizimlerle desteklenerek bilgi bankasında depolanacak ve gerektiğinde ilgili kurumlarla paylaşılacaktır.

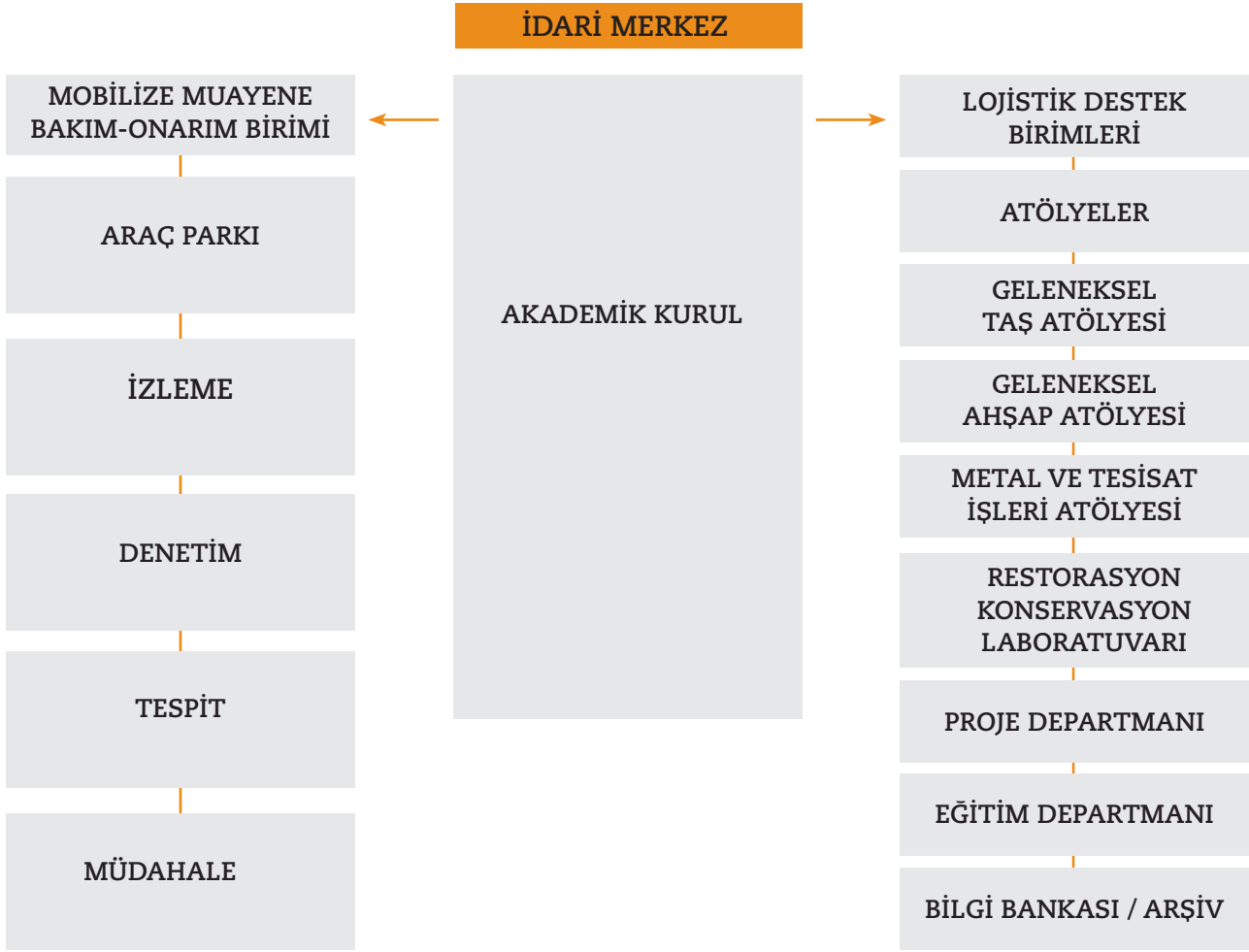
Tescilli taşınmazların izlenmesinde insan ve / veya doğal kaynaklı hasar ve bozulmalar takip altında bulundurulurken neden-sonuç ilişkisi ortaya konacak ve elde edilen veriler, arşivlerde sayısal ortamda muhafaza edilecektir.

İzleme ekibinin yaptığı çalışmalar ve oluşturduğu dokümantasyon;

bilimsel kurullar, her ölçekteki koruma uygulamaları ve yüksek lisans ya da doktora tezi vb. akademik çalışma yapan kişiler için bir veri tabanı niteliğinde olacaktır.

2.2. Denetim

Denetim, sit alanlarında ve tescilli yapı parsellerindeki taşınmaz kültür varlıklarında, insan eliyle oluşan zararlar, koruma mevzuatına aykırı kullanımlar ve çevresel sorunların oluşturduğu hasarların periyodik olarak yerinde incelenmesini ve gerekirse konuyla ilgili yasal işlem yapılması sürecini içerir.

Sekil 1. Öneri Mobilize Koruma Modeli Yapılanma Şeması

Model önerisindeki denetim, sürekli sahada bulunan teknik personel tarafından günlük olarak yapılacak alan ve tek yapı ölçeğindeki denetimi ifade eder.

Önerilen modelde, taşınmaz kültür varlığına insan eliyle yapılan ve yasal olmayan niteliksiz ekler, cephe düzeninde bozulmalar, yapı cephesinde boşluk açma, doldurma, özgün malzemelerin değiştirilmesi, plan şemasının bozulması, tescilli yapının kontur ve gabari-sindeki sapmalar, görüntü kirliliğine sebep olan altyapı ve tesisat sistemleri, koruma amaçlı imar planlarının aykırı olarak tescilli eserlerde yapılan işlev değişiklikleri gibi sorunlara ilişkin çözümler, aykırı uygulamalara fırsat verilmeksizin ve günlük olarak yapılacaktır.

Günlük saha denetimi; denetim formu, yapının durumunu fotoğraf ve şematik çizimlerle belgeleyen teknik ekibin çalışmaları ve ofiste evrak tanzimini takiben; yasal işlem ve

Sekil 2. İzleme - Kayıt İş Akış Şeması

ilgili kurum ya da kişilerin bilgilendirilmesi suretiyle tamamlanacaktır.

Yazışmalar resmi nitelikte olup ilgili idarelerin ve özel kişilerin, hasar ya da aykırı kullanımlar konusunda gerekli önlemleri alması için dağıtımli bilgilendirme ve gereğini yerine getirme evrakları şeklinde olacaktır.

Günlük saha denetimi kapsamında aşağıda belirtilen hususlar periyodik kontrol ve takip kapsamına alınacaktır:

- Eski esere yapılan ve yasalara aykırı ekler,
- Onaylı restitüsyon ve restorasyon projesine ve plan şemasına aykırı olarak yapılan uygulamalar,

- Restorasyon ve onarımlarda yanlış malzeme kullanımı,
- Çalışma ve iş güvenliği zafiyeti,
- Yerel yönetimler tarafından basit bakım-onarım izni verilen tescilli eserlerin, onarım izin belgesine göre yapılıp yapılmadığının denetimi.

2.3. Tespit ve Laboratuvar Çalışması

Tespit aşaması, taşınmaz kültür varlıklarının hasarlı ya da bozulmuş kısımlarından restoratör ve konservatörler tarafından alınan malzeme örneklerinin, restorasyon laboratuvarı ortamında incelenmesi ve uygulamaya esas raporlanmasını içermektedir.

Tescilli yapıdan verilerin toplanması aşamasında;

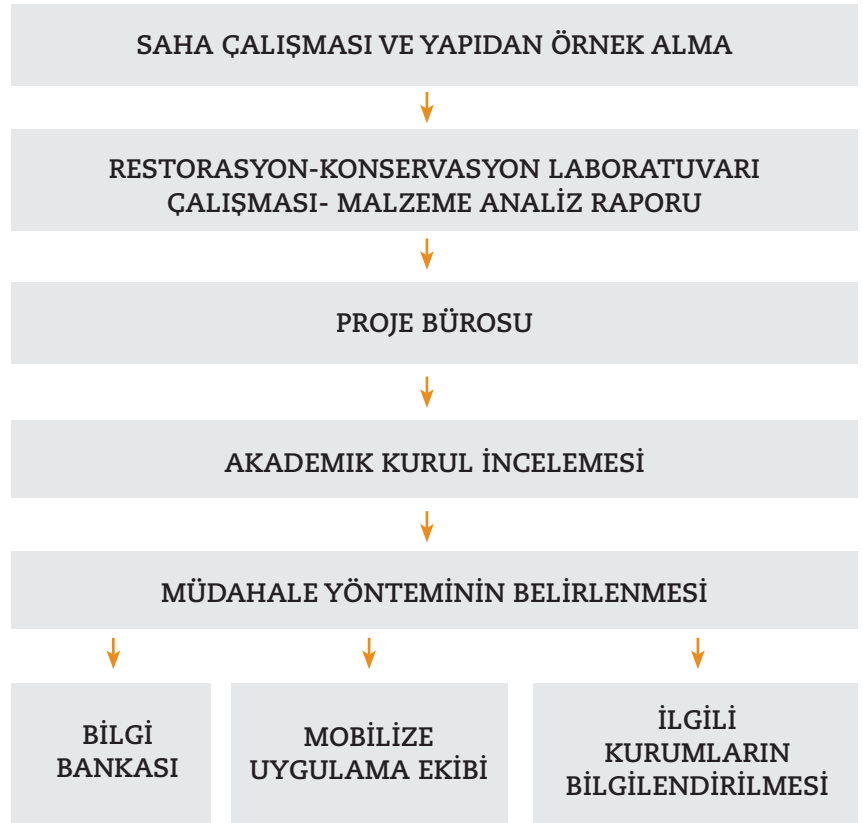
- Yerleşim şartlarından oluşan insan kaynaklı hasarlarla,
- Doğal şartlarda (çevre koşullarından) gelişen sorunlar incelenerek; taş, ahşap, kerpiç, sıva, harç, metal vd. yüzeylerden alınan örnekler restorasyon laboratuvarında değerlendirilmek üzere toplanacak, arazideki örnekleme çalışması fotoğraf ya da kamera kaydı ile belgeleneyecektir. Laboratuvar çalışması aşamasında, bozulma ve hasarlar iki ana etkene bağlı olarak incelenecektir. Bu çalışma kapsamında tescilli yapının:
  - Malzeme mukavemeti ve hasar oranı,
  - Bağlayıcı ve sıvaların durumu,
  - İklim koşulları (Bağıl nem, rutubet ve sıcaklık durumu),
  - Suda çözünebilir ve az çözünebilir tuzların durumu belirlenecek,

■ Diğer sorunların tespit edilebilmesi için gerekli ölçüm ve analizler yapılacaktır.

Böylece, yapının malzeme nitelik ve sorunlarını içeren, teşhis ve müdahale yöntemini belirleyen raporlar elde edilecektir. Yapılan tespit ve raporlar, analitik rölöve hasar paftaları ile ölçekli sayısal çizim ortamına işlenecek; bu çalışmalar merkezde bulunan akademik kurula sunulurken bakım-onarım uygulamasına esas olacak müdahale yöntemleri belirlenecektir.

Şekil 3. Saha Denetimi İş Akış Şeması

Şekil 4. Tespit ve Laboratuvar Çalışması Şeması

Bu aşamada, hazırlanacak malzemenin analizi ile müdahale yöntemini belirleyen restorasyon laboratuvarı raporu ilgili kurumlara gönderilecek ve bilgi bankasında muhafaza edilecektir.

2.4. Müdahale ve Saha Uygulama Ekibi

Bu terim, Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarı tarafından malzeme analiz raporu verilmiş ve müdahale yöntemleri belirlenmiş

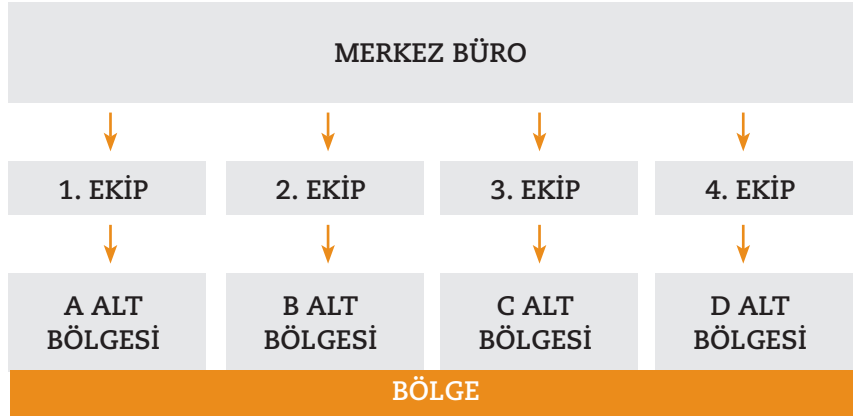
olan taşınmaz kültür varlıklarındaki müdahale ve bakım-onarımları yapmak üzere görevlendirilecek mobilize teşkilat yapısını tanımlamaktadır.

Müdahale, bozulan yüzeylerdeki hasarın yavaşlatılması ve durdurulması için basit bakım-onarım kapsamında yapılacak uygulamaları ifade ettiği gibi, tescilli eski eserin yıkılması, can ve mal güvenliğinin tehlikeye girmesi vb. acil durumlarda, hasarlı yapı bileşenlerine yapılan ve yapıyı ayakta

tutacak mimari (inşai) destekleyici ekleri de kapsayabilir.

Mobilize Müdahale ve Uygulama Ekibi sahada sürekli hareket halinde olacak, merkez birim tarafından çalışma alt bölgeleri ve programları tespit edilmiş alanlarda, ekipman ve malzeme organizasyonunu yaparak, gereken onarımları periyodik olarak yerine getirecektir.

Ekip; uzman mimar, restoratör, konservatör, gerektiğinde sanat tarihçisi, geleneksel ahşap, taş, metal ve tesisat ustaları gibi farklı disiplinlerde uzmanlardan oluşacaktır. Ayrıca, onarım uygulamaları için gerekli cihaz, mekanik tertibat ve sarf malzemeleri ile donatılmış bir araç tanzim edilecektir.

Şekil 5. Saha Uygulama Ekibi Şema Örneği (Ekip ve alt bölge sayısı, alanın büyüklüğü ve eski eser yoğunluğuna göre işletim sistemi içinde değerlendirilecektir.)

Uygulama sonrası; taşınmaz kültür varlığına yapılan müdahale biçimi, malzeme analiz raporu, çalışma etapları, çalışma sonrası durum ve sonucu belgeleyen fo-

tograf, dokümantasyon ve evraklar veri bankasında depolanacak, gerekirse ilgili kurumlara (Vakıflar İdaresi, Bölge Koruma Kurulu, Yerel Yönetimler vd.) gönderilecektir.

Şekil 6. Yönetim Kademelenme Şeması

3. Modelin Çalışma Yapısı ve Lojistik Destek Birimleri

Bu bölümde, önerilen modelin sabit idari merkez teşkilat yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Modelin lojistik destek birimleri, kendi içinde küçük şemalarla gösterilmiş, görevleri ve bağlantıları belirtilmiştir.

3.1. Yönetim

Bu birim, yönetici seviyesinden raportöre kadar, teknik ve idari personelin çalıştığı merkezi tanımlanmaktadır.

Bu birim; temsili yıllık bütçe ve yatırım programlarının belirlenmesi, sabit ve mobilize çalışma şemasının programlanması, sevk ve idaresi, satın alma, taşınmaz kültür

varlıklarında saha denetimleri ve yapılan tespitlerin evrak tanzimi ve yazışmalara çevrilmesi vd. görevleri yapmakla yükümlüdür. Merkez idari büroda ayrıca, çalışanların özlük haklarının düzenlendiği bir personel ve muhasebe bürosu da yer alacaktır.

3.2. Akademik Kurul

Akademik Kurul'da, üniversite-lerin mimarlık, inşaat mühendisliği, jeoloji, kimya mühendisliği, sanat tarihi, restorasyon-konservasyon, şehir ve bölge planlama, arkeoloji gibi farklı disiplin ve bölümlerine mensup, en az sekiz kişilik bir ekip

yönetim kademesine bağlı olarak, huzur hakkı ya da danışmanlık ücreti mukabilinde görev yapacaktır.

Söz konusu kurul, tescilli eski eser parsellerinde izleme, denetim, tespit, müdahale ve uygulama aşamalarındaki çalışmaların içerikleri ve programların yönlendirilmesi, restorasyon ve konservasyon laboratuvarından çıkan raporların değerlendirilmesi, müdahale yöntemlerinin belirlenmesi ve atölyelerde yapılacak imalatlar konularında bilimsel ve teknik hizmet verecektir.

Ayrıca, bu kurul tarafından tasarlanacak ve yürütülecek olan eğitim çalışmaları, teorik eğitim

müfredatının belirlenmesi ve kursiyerlere ders verilmesini de kapsamaktadır. Akademik çalışma grubu, motorize ekibin saha çalışmalarına da katılabilecek ve haftada bir kereden az olmamak kaydıyla toplanacaktır.

3.3. Konservasyon ve Restorasyon Laboratuvarı

Bu birim, taşınmaz kültür varlıklarının malzeme özelliklerini, oluşan hasarları ve bunların nedenlerini ortaya koymak ve bu çalışmalardan elde edilen verilere göre, konservasyon (temizlik-koruma) ve onarımlarda takip edilecek metodoloji ve müdahale yöntemini belirlemek üzere; konservasyon ve restorasyon laboratuvarı çalışma modeli içinde aktif bir biçimde yer alan KUDEB vb. kurumların laboratuvarlarında depolanan bilgileri kullanmanın yanı sıra, gerekirse konuyla ilgili laboratuvar(lar)la işbirliği yapacaktır.

Tescilli yapılarda özgün malzemenin bulunduğu kısımlarda; bağlayıcı, sıva, boya, harç ve taş ile metal aksamdan alınacak örnekler, makro ve mikro fotoğraflarla belgenecek, alınan örnekler laboratuvarın ilgili bölümlerinde incelenerek, akademik kurul eşliğinde hasar tespiti, dönem analizi ve müdahale yöntem(ler)i belirlenecektir. Bu çalışmalar, basit bakım-onarım kapsamını aşan eski eser yapılar için yürütülecektir.

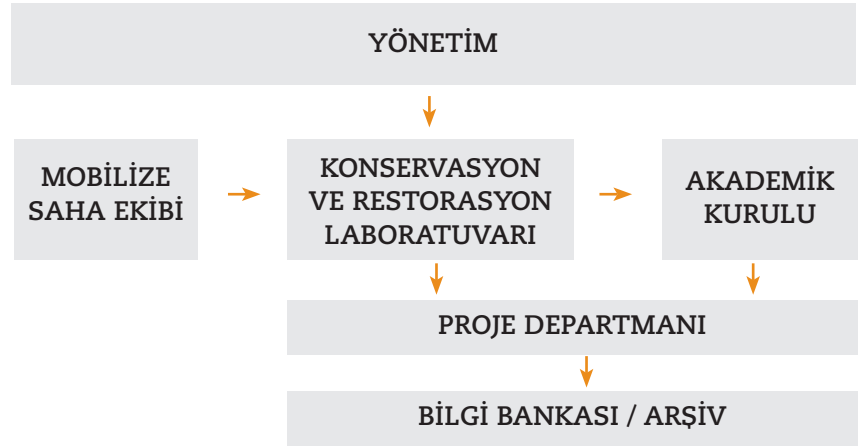
3.4. Proje Departmanı

Proje departmanı, saha çalışmasında elde edilen verilerin çizim ortamına aktarılması ve Akademik Kurula sunulması aşamalarını gerçekleştiren birimdir. Bu birimde, analitik röloveler, hasar tespitleri ve dönem analizleri gibi verilerle dokümantasyon ve uygulama basamaklarının teknik altlığı hazırlanacaktır.

Mimar ve restoratörlerden oluşacak proje ekibi, bilgisayar ortamında çizim yapabilecek yeterliliğe sahip olmalıdır. Proje departmanında, her ekibe en az bir kişi olmak üzere, saha ekibinin sayısına göre istihdam sağlanacaktır. Proje şefliğine bağlı olarak çalışacak olan ekip, “sözleş-

Şekil 7. Akademik Kurul Şeması

Şekil 8. Konservasyon-Restorasyon Laboratuvarı Şeması

meli eleman / uzman” statüsünde olacaktır.

3.5. Geleneksel Ahşap İşleri Atölyesi

Bu birim, anıt eserlerdeki ahşap elemanlar ve ahşap sivil mimarlık örneklerine yönelik koruma programında, bakım-onarım ve yeni imalatlar konusunda çalışacaktır. Uluslararası koruma tüzükleri ve ilkeleri doğrultusunda, doğrudan eser üzerinde ve / veya “Geleneksel Ahşap Atölyesi’nde” yapılacak olan çalışmalar, ana başlıklarıyla şunlardır:

- Ahşap malzemenin konservasyonu,
- Üst yüzey işlemleri,
- Yeni ahşap imalatı,
- Ahşap süsleme detayları.

3.6. Geleneksel Taş İşleri Atölyesi

Bu birim, anıt eser ve sivil mimarlık örneği kârgir yapıların; koruma, temizlik-onarım ve yenileme çalışmaları kapsamında faaliyet gösterecektir. Önerilen koruma modelinde; “Geleneksel Taş Atölyesi, Mobilize Saha Ekibi,

Konservasyon ve Restorasyon Laboratuvarı ile Akademik Kurul”, eşgüdüm içinde çalışacak; hem atölyede hem de uygulama aşamasında işbirliği yapacaktır.

Taş yüzeylerin ve malzemenin bozulma nedenleri teşhis edildikten sonra, önleyici koruma tedbirleri ve uygulama yöntemlerinin belirlenmesi ve uygulaması, malzeme analiz raporu ve Akademik Kurul kararı sonucunda belirlenecektir.

3.7. Metal ve Tesisat İşleri Atölyesi

Bu birim, taşınmaz kültür varlıklarındaki; kenet, kafes, yağmur iniş borusu, dere, demir şebeke, korkuluk, küpeşte, kapı tokmağı, musluk vb. metal aksamın koruma, onarım ve özgün olana uygun imalatını yapacaktır.

Bu atölye, su giderlerindeki taşmalar, tescilli yapı ile şehir şebekesi arasındaki tesisat bağlantılarının yapımı, yenilenmesi ve kontrolü, elektrik aksamı ve arızaları gibi konularda mobilize saha ekibi ile birlikte çalışacaktır. Merkezde de, imalat ve tamirlerin yapıldığı bir

atölye, teknik sefligin yürütücülüğünde faaliyet gösterecektir.

3.8. Eğitim Departmanı

Eğitim departmanı kurum içi ve kurum dışı olmak üzere iki farklı alanda hizmet verecektir.

Geleneksel Taş, Ahşap ve Metal ve Tesisat İşleri Atölyelerinde, Meslek Yüksek Okullarının restorasyon bölümü öğrencileri ile Meslek Liselerinin ağaç işleri, mobilya, dekorasyon bölümünde okuyan öğren-

ciler ve bu okulların mezunları için devletin belirlediği “Modüler Eğitim Sistemi Esasları”na göre, beş aylık eğitim programları düzenlenecektir.

Eğitim programları, Akademik Kurul tarafından belirlenen müfredata göre, büroda teorik ve sahada pratik çalışma olarak yapılacak, eğitim programı sonunda MEB onaylı sertifika verilecektir. Kurum içinde ve saha ekibinde çalışan teknik ekip ve işçi kadrosu da her yıl meslek içi eğitime tabi tutulacaktır.

3.9. Bilgi Bankası / Arşiv

Bu birim, taşınmaz kültür varlıklarının; izleme, denetim, tespit, proje ve uygulama gibi tüm çalışma etaplarının yazılı ve sayısal ortamda muhafaza edildiği ve bilimsel kurullara, akademik çalışmalara ve uygulama öncesi veri çalışmalarına açık bir birimdir. Bu arşivde, birlikte ve kişisel çalışma mekânları ile sağlıklı bir çalışma ortamı sağlayan alanlar bulunmalıdır.

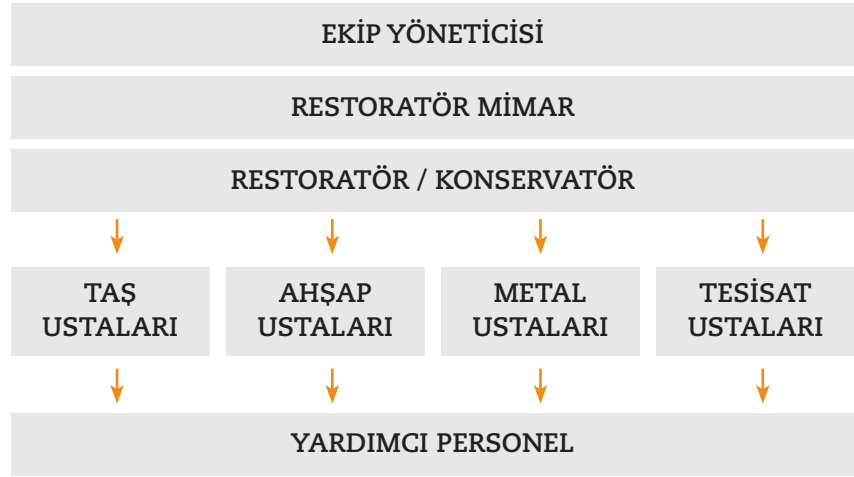
4. Mobilize Ekiplerin Personel Yönünden Oluşumu

Mobilize ekip, koruma modeli kapsamında farklı disiplinlerden oluşmalıdır. Mimarlık, arkeoloji, sanat tarihi, restorasyon-konservasyon gibi mesleki uzmanlıkların yanı sıra, ahşap, taş, metal ve tesisat işlerinde de tecrübeli usta ve kalfalar, koruma teşkilatı içindeki ekibin daimi bir parçası olmalıdır.

Her mobilize ünitenin başında bir yönetici olmalı ve tercihen restorasyon alanında yüksek lisans yapmış ve uygulama bilgisine sahip olan bir restoratör-mimar görev yapmalıdır.

Mobilize ekipte, gerektiğinde yapının taş, ahşap, harç, sıva gibi kısımlarından örnekler alarak yapı için hazırlanan durum, hasar ve mukavemet testlerini kullanabilecek ve raporlayacak bir restoratör-konservatör bulunmalıdır. Restorasyon ve konservasyon teknikleri, onarılabilecek veya yenilenecek eserin fiziksel ve kimyasal yapısını, üretim teknolojisini incelemeli, bozulma nedenlerini araştırmalı, yapının ileride çevre etkilerinden zarar görmemesi için gereken koruyucu işlemleri uygulama konusunda uzman bir kişi olmalıdır.

Eski eser restorasyonlarında çalışmış, harç, sıva ve taş onarım

Sekil 9. Meslek İçi Eğitim İşletim Sistemi

teknikleri ve malzeme yapısını bilen sertifika sahibi en az iki taş ustası ile çeşitli türlerdeki ağaçların özelliklerini, ahşap yapı ve ahşap restorasyon tekniklerine vâkıf, sertifika sahibi en az iki ahşap yapı ustası (dülger) ekip içinde yer almalıdır.

Taşınmaz kültür varlığındaki metal aksamlarda, demir şebekelerde, yağmur iniş boruları ve oluklarda, kubbe ve tonoz kurşun örtü uygulaması ve tamirinde çalışacak en az bir usta bulunmalıdır.

Aydınlatma, elektrik ve su tesisatlarının tamir ve periyodik bakımlarını yapmak üzere iki tesi-

satçı ile taş, ahşap, metal işlerinde ve iskele kurulumu ve sökümünde yardımcı olmak üzere, her araç için kalfa düzeyinde dört yardımcı personel ekipte yer almalıdır. Ayrıca her ekip, restorasyon ve onarım konusunda; uygulama ve yeni teknoloji, malzeme ve iş güvenliğinde altışar aylık meslek içi eğitime tabi tutulmalıdır.

Bu kapsamda oluşturulacak her mobilize sistem için en az on iki kişilik bir ekip öngörülmüş olup personel sayısında işletim sistemi-ne ve idari yapının bütçesine göre farklılıklar olabilir.

5. Mobilize Ekiplerin Donanım Açısından Tasarımı

Mobilize ekip aracı, koruma çalışmalarına yönelik bir tasarım ürünü olmalıdır. Burada, hacim-

sel büyüklükten ziyade hareket, manevra ve uygulama kabiliyeti yüksek özel bir tasarım esas alın-

malıdır. Korumaya esas çalışma alanının büyüklüğü ve taşınmaz kültür varlığının uygunluğuna

göre, bölgeleme çalışması yapılarak her bölgede daireler oluşturulabilir ve alan sorumlulukları verilerek, her daire için en az bir araç ve yeterli sayıda koruma aracı tahsis edilebilir.

Donanım içinde, yapıların üst kotlarındaki tespit ve onarım çalışmalarını yapabilecek, en az üç kişinin birlikte çalışabileceği hidrolikli bir sepet düzeneği ve sökülüp takılabilir bir iskele sistemi bulunmalıdır. Sepet ve iskele düzeneği, uygulama kolaylığı açısından aracın üst kısmında veya yan taraflarda, çabuk kurulabilir ve araca kolaylıkla geri yerleştirilebilir özellikte olmalıdır.

İzleme, tespit ve analiz çalışmalarında kullanılacak ve diğer donanımlara göre daha hassas olan Geo-Radar aleti, nem, tuz, sıva ve boya analizi yapabilecek termostatik ölçüm cihazı, hava kurutucu lazerli temizlik cihazları, mini laboratuvar seti, kompresörler ve kimyasallar, mobilize araç içinde güvenli bir dolabın içinde muhafaza edilmeli; mikro kumlama aleti, kompresör, taş kesme aletleri, bakım-onarım setleri, su deposu ve sarf malzemeleri aracın alt kısmında kapaklı ve dışa açılabilir bir şekilde düzenlenmelidir.

Donanım kapsamında; çok düşük bir basınçla da çalışabilen,

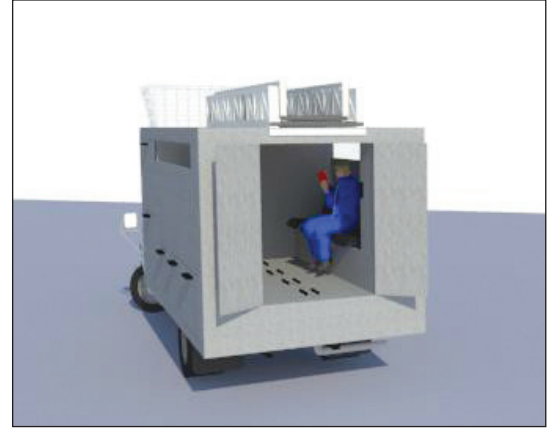
taş yüzeylerde temizlik, onarım ve sulu ve kuru püskürtme yapabilen cihazlar, enjeksiyon, derz-dolgu ve sıva püskürtme sistemleri ile ahşap yüzeylerde boya ve kir katmanlarını temizleyecek aparatlar yer almalıdır.

İş güvenliği açısından baretler, koruyucu gözlükler, iskele salıncakları, toz maskeleri, plastik ve meşin eldivenler hazır bulundurulmalıdır. Onarım durumuna göre de; dişçi çarkı ve uçları, ışıklı büyüteçler, titreşim kapları, ultrasonik titreşim aletleri, alçı kalıpları, bistüri, mala, çekiç, duvarcı gönyesi, lazermetre ve şeritmetre de araçta olmalıdır.

Mobilize Ekip Arabası için önerilen “Alternatif 1 Modeli” için görseller ve çizimler

Şekil 10. Mobilize Ekip Arabası Tasarım Görşeli- Tip 1

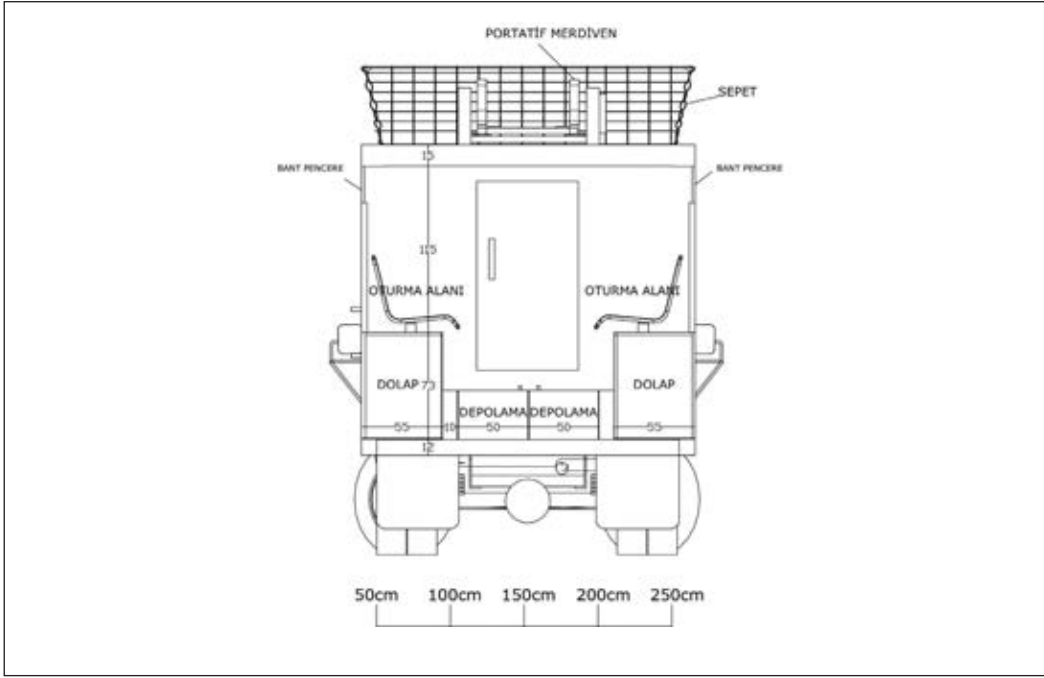

Şekil 11. Mobilize Ekip Arabası İç Mekân Tasarım Görşeli-Tip 1

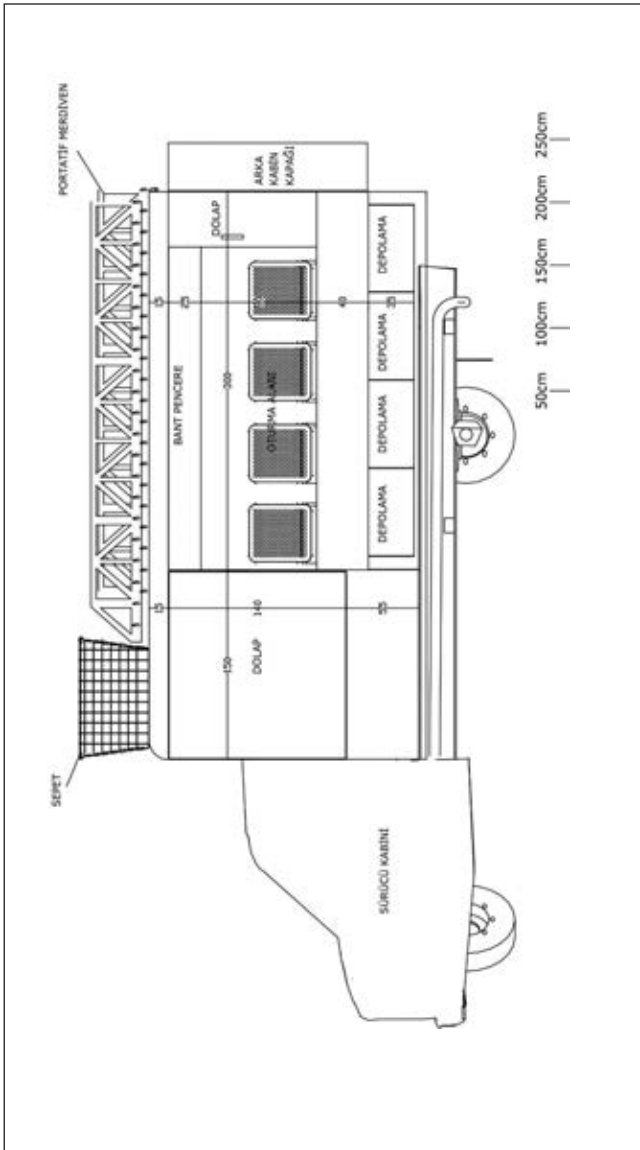

Şekil 12. Mobilize Ekip Arabası Mimari Görüşü-Tip 1

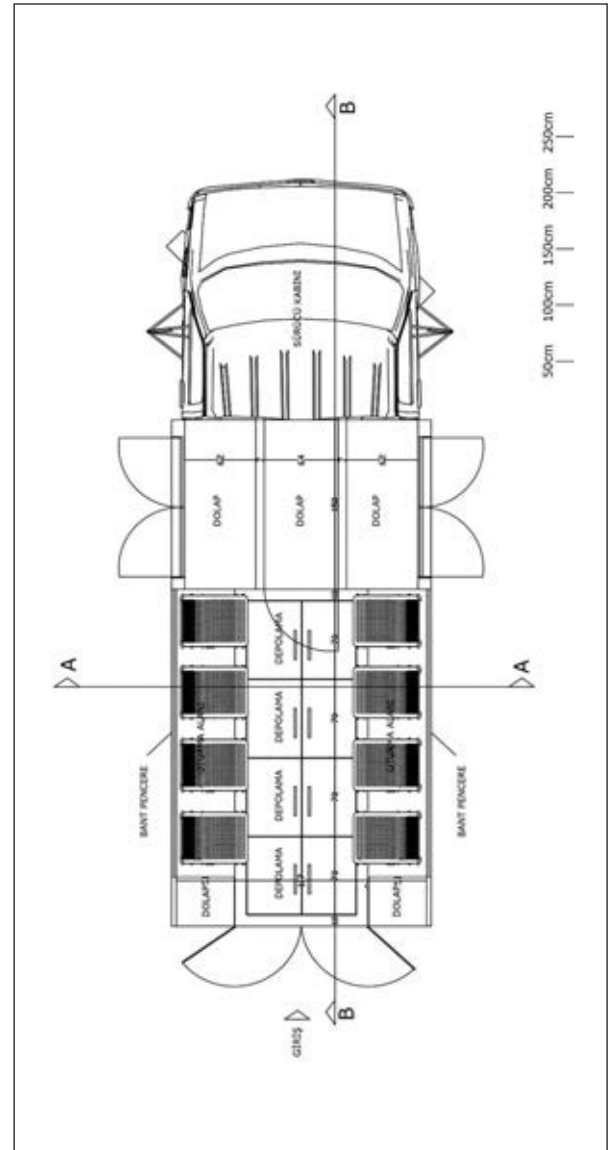

Sekil 13. Mobilize Ekip Arabası Mimari A-A Kesiti-Tip1

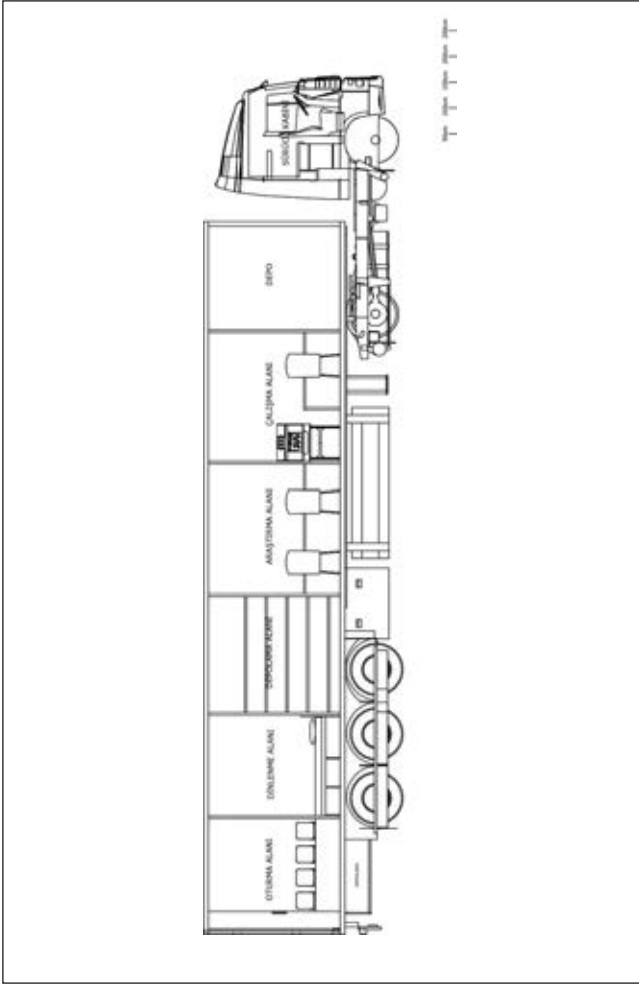

Sekil 14. Mobilize Ekip Arabası Mimari B-B Kesiti-Tip 1

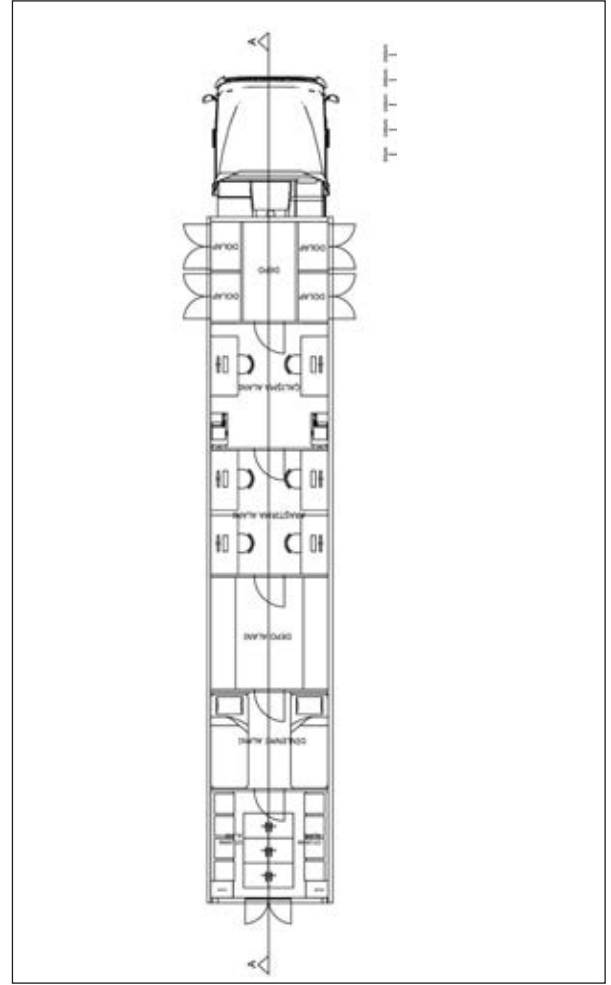

Sekil 15. Mobilize Ekip Arabası Mimari Planı-Tip 1

Mobilize Ekip Arabası için önerilen "Alternatif 2 Modeli" için görseller ve çizimler

Şekil 19. Mobilize Ekip Arabası Mimari A-A Kesiti-Tip 2

Şekil 20. Mobilize Ekip Arabası Mimari Planı-Tip 2

Şekil 16.
Mobilize Ekip
Arabası İç
Mekân Tasarım
Görseli-Tip 2

Şekil 18. İBB KUDEB tarafından 2009 yılında onarılan Sineperver Valide Sultan Çeşmesi'nde yapılan koruma uygulaması, önerilen Aktif / Mobilize Koruma Modeli kapsamında değerlendirilebilir. (Kaynak: KUDEB Taş Eğitim Atölyesi, 2009)

Şekil 17. 2009 yılında İBB KUDEB tarafından onarılan Hüseyin Paşa Türbesi'nde yapılan koruma uygulaması, önerilen Aktif / Mobilize Koruma Modeli kapsamında değerlendirilebilir. (Kaynak: KUDEB Taş Eğitim Atölyesi, 2009)

6. Yasal Dayanağın Oluşturulması İçin Öneriler

Önerilen Mobilize / Aktif Koruma Modelinin işlerlik kazanması ve yürütülebilir olması için yasal zeminin oluşturulması ve düzenle-

melerin yapılması gerekmektedir. Bir öneri olarak, bu konuda 5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa ek bir

madde konulması teklif edilmiş, Çalışma Yönetmeliği ile Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararı örneği sunulmuştur.

5226 Sayılı Kanuna Ek Madde

Ek madde / Sayı - (Ek: sayı/Tarih-5226/madde)

“Taşınmaz kültür varlıklarının, sürdürülebilir konservasyon ve bakımlarının sağlanabilmesi amacıyla, büyükşehir ve il statüsündeki yerleşimlerde çalışma, usul, görev ve esasları yönetmelikle belirlenmek üzere; yönetici merkez, lojistik destek birimleri ve sürekli uygulanmaya dönük saha ekibi bulunan koruma teşkilatı kurulabilir. Söz konusu teşkilat, Bölge Koruma Kurulları, Vakıflar Bölge Müdürlükleri, Yerel Yönetimler ve ilgili kurumlarla eşgüdüm içinde çalışır.” Çalışma yönetmeliği, Bakanlık bünyesindeki Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanabilir. Yönetmelik kapsamında önerilen koruma modelinin, çalışma, usul, görev ve esasları 5226 sayılı yasaya ilave edilecek ek maddeye istinaden düzenlenecektir.

Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararı Örneği

T.C. KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA YÜKSEK KURULU

Toplantı Yeri

Toplantı no ve tarihi:

İlke Kararı

Karar no ve tarihi:

1. ve 2. grup taşınmaz kültür varlıklarında, muayene ve bakım-onarım çalışmaları kapsamında; tescilli yapıdan yeterli sayıda örnekleme alınması, Konservasyon-Restorasyon Laboratuvarı ve Akademik Kurul tarafından belirlenmiş müdahale yönteminin ortaya konması ön şartıyla, ekli listede belirlenmiş konservasyon ve koruma uygulamaları mobilize bir bakım-onarım ve teşkilat yapısı tarafından yapılabilir.

Ancak uygulama öncesi ve sonrasında, mülkiyet sahibi ilgili kurum ve kişilerin görsel belgelerle ve teknik raporlarla bilgilendirilmesi zorunludur. İtiraz olması halinde, konu Bölge Koruma Kurulunda karara bağlanır.

Büyük ölçekli yapısal ve strüktürel sorun ve müdahaleler, restitüsyon ve restorasyon projesi gerektirecek süreçler bu sistemin kapsamında değildir. Bu sistem, kamu ve şahıs parsellerindeki tescilli yapılarda görev yapabilir. Bu kapsamda tescilli yapıdaki uygulamaların denetimini, ilgili kurumların teknik büroları ve Bölge Koruma Kurulları yapar.

KAYNAKLAR

- 1- Ahunbay, Z., 2011, *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, YEM Yayın, İstanbul.
- 2- Ahunbay, Z., Eres, Z. ve Mazlum, D., 2016, *Conversation of Cultural Heritage in Turkey*, Ege Yayınları, İstanbul.
- 3- Akozan, F., 1977, *Türkiye'de Tarihi Anıtları Koruma Teşkilatı ve Kanunlar*, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yayını, no. 47, İstanbul.
- 4- Aygün, H. M., 2011, "Kültürel Mirası Korumada Katılımcılık", *Vakıflar Dergisi*, sayı 35, s. 191-213.
- 5- Ayhan, Y., 2011, "Japonya'da Kentsel Koruma ve Yerel Toplumun Gelişimindeki Rolü: Önemli Tarihi Bina Grupları Koruma Alanı", *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, c. 4, sayı 1, s. 47-63.
- 6- Bektaş, C., 1992, "Koruma-Onarım", *Kültür Varlıklarımızı Koruma Semineri, İstanbul 16-17 Şubat 1984*, s. 16-17.
- 7- Çeçener, B., 1984, "Kültür Mirasımızı Koruma", *Kültür Mirasımızı Koruma Semineri, İstanbul 16-17 Şubat 1984*, s. 50-65.
- 8- Eyice, S., 1984, "Yurdumuzun ve İstanbul'un Eski Eserler Hakkında Düşünceler", *Kültür Mirasımızı Koruma Semineri, İstanbul 16-17 Şubat 1984*, s. 99-102.
- 9- Güngör, B., 1984, "Koruma Yasaları Kültür ve Turizm Bakanlığı Uygulamaları", *Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar*, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, Dosya 14.2, Ankara, s. 1-2.
- 10- ICOMOS Genel Kurulu Sonuç Bildirgesi, 1999, *Tarihi Ahşap Yapıların Korunması için İlkeler, Meksika*, madde 3.
- 11- ICOMOS Genel Kurulu Sonuç Bildirgesi, 2003, *Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Strüktürel Restorasyonu için İlkeler, Victoria Şelaleleri*, madde 3.
- 12- İBB İSKİ, 2014, *İstanbul Tarihi Çesmeler Külliyesi*, İBB-İSKİ Yayını, c.1, İstanbul.
- 13- İBB KUDEB 2010, *Ahşap Eğitim Atölyesi 2009 Yılı Etkinlikler Kitabı*, İBB-KUDEB Yayını, İstanbul.
- 14- İBB KUDEB, 2011, *Kârgir Yapılarda Koruma ve Onarım Semineri II*, İBB-KUDEB Yayını, İstanbul.
- 15- İBB KUDEB, 2011, *Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarları*, İBB-KUDEB Yayını, İstanbul.
- 16- İBB KUDEB, 2014, *Taş Eğitim Atölyesi Faaliyetleri 2009-2013*, İBB-KUDEB Yayını, İstanbul.
- 17- İBB KUDEB, 2015, *İlçelere Verilen Onarım, Ruhsat ve İzin Belgeleri Listesi*, İBB-KUDEB Yayını.
- 18- İBB, 2016, *Yapı İşleri Müdürlüğü Devam Eden ve Tamamlanan Restorasyon İşleri Listesi*, İBB Yayını.
- 19- İBB, 2016, *İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Raporu*, 2011, BİMTAŞ Yayını.
- 20- Kejanlı, T., Akın, C. T. ve Yılmaz, A., "Türkiye'de Koruma Yasalarının Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir İnceleme", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 6, sayı 19, s. 179-196.
- 21- Lattig, Jesse W., 2012, *Calamities, Catastrophes, and Cataclysms: Current Trends in International Disaster Risk Management Practices for Cultural Heritage Sites*, University of Pennsylvania.
- 22- Mirjam Erol, L., 2009, "Kentsel Koruma - Lahore, Pakistan İslam Cumhuriyeti", *Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar*, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, Dosya 14.2, Ankara, s. 58-64.
- 23- Oğuz, M., Yıldırım, Z.S. ve Polat, F., 2015, "Tarihi Eserlerin Korunması ve Geleceğe Güvenle Aktarılmasında Yaşanan Sorunlara Çözümçül Yaklaşımlar", *5. Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu*, 1-5 Ekim 2015, s. 212-213.
- 24- Okyay, İ., 2001, *Fransa'da Kentsel Sit Alanlarının Korunması: Malraux Yasası*, YEM Yayınları, İstanbul.
- 25- Rifaioğlu, M. N., Uçar, M., 2009, "Montreal Metropolünde Tarihi Çevrenin Korunması", *Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar*, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, Dosya 14.2, Ankara, s. 34-42.
- 26- Songülen, N., 2009, "Fransa'da Koruma Olgusu ve Koruma Mevzuatının Gelişimi", *Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar*, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, Dosya 14.2, Ankara, s. 43-47.

- 27- Tapan, M., 2007, *Soru ve Cevaplarla Koruma*, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayını, İstanbul, s. 36-39, 52.
- 28- Tayla, H., 1984, "Taşınmaz Kültür Varlıklarımızı Koruyor muyuz?", *Kültür Mirasımızı Koruma Semineri*, İstanbul 16-17 Şubat 1984, s. 16-17.
- 29- Uçak, E., 2009, "Çek Cumhuriyeti'nin Koruma Yaklaşım ve Deneyimlerinin Değerlendirilmesi", *Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar*, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, Dosya 14.2, Ankara, s. 65-72.
- 30- UNESCO, 1976, *Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerini Konusunda Tavsiyeler, Koruma Önlemleri*, Nairobi Toplantısı Bildirgesi, madde 19 ve 34.
- 31- Wirilander, H., 2013, *Preservation in Disaster Situations: a case study of the Valvilla Wool Mill Museum*, Finland, Universidade de Évora, Portekiz.
- 32- Yıldız, F., 2012, *İmar Bilgisi: Planlama, Uygulama, Mevzuat*, 8. baskı, İstanbul.
- 33- Yücel, C. ve Zeren Gülersoy, N., 2006, "Türkiye'de Kentsel Sit Alanlarının Planlanması için bir Sistem Önerisi", *İTÜ Dergisi/a: Mimarlık, planlama, tasarım*, c. 5, sayı 1, s. 3-14.

Yasa ve Yönetmelikler

- Venedik Tüzüğü, 1964, Yayın Bölümü: Madde 16.
- 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Resmi Gazete: 23.07.1983, no.18113, madde 3 ve 10.
- 3386 Sayılı Kanun: 2863 sayılı Kanunun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Resmi Gazete: 24.06.1987, no.19497, madde 57 ve 58,
- 5226 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Resmi Gazete: 27.07.2004, no. 25535.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları Proje Büroları ile Eğitim Birimlerinin Kuruluş, İzin, Çalışma, Usul ve Esaslarına dair Yönetmelik, Resmi Gazete: 11.06.2005, no. 25842.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2016, Vakıflar 1. Bölge Müdürlüğü 13.04.2016 tarih/15219810-150-11188 nolu yazısı ve ek liste; T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, İstanbul.